

BUDAPEST

egy
századdal
ezelőtt...

Ha dédapáink felkelnének a sírjukból, a csodálkozástól bizonyára nem tudnának hova lenni, mert a százestendő előtti „Pestbudából” vajmi keveset találnának.

A mai Kossuth Lajos-utcánál volt a híres

**Férfi-, női- és gyermek-
bőr kabátok
sportbőr ruhák
irhabundák**

Bőr ruházat szakszerű festését és javítását vállalja

Szarvas és Özbört

legtökéletesebben kikészít bérben is

Pavlik Ferencz

Városi raktár, iroda és eladási hely:

Ull., Károly-körút 9

Tel.: 14-35-49

Gyártelep: Ujpest, Andrassy-utca 5

Tel.: 29-45-58

„Hatvani kapu”, a régi Pest belvárosának kedves, érdekes bejárata. A régi batárok és a fehér lipicai négyesfogatok itt vonultak be a városba, copfos polgárok között. Az új város rohanó építkezése máról-holnapra sodorta el a kedves emléket. Ma már csak márványtábla hirdeti majdani létét.

Időmarta, vastag, vén falak kerültek lebontásra a közelmúltban a Tabán nevű város-

részben, amely századok viharait hallotta, amelyeknek kövei még a janicsárokat, spahikat látták elvonulni maguk alatt és hallották a török ágyúk vad, dübörgő dörejét. A rombdölt Tabán helyén ma már világvárosi, pazar panorámát nyújtó park díszlik. Az eltüntetett odvas falak magukkal vitték a sírba Buda ősi multját.

„Pestbuda” ősi kocsmái és szállói

Az 1820-as és 30-as években a Császárfürdő környékén voltak az úgynevezett „császármalmok”. A városfejlődés nem kegyelmezett meg ezeknek az érdekes tornyoknak és zúgó kereknek sem. Ebben az időben még nem volt vasút, hanem az ötlovas kocszi, a „deli-szanc” vágatott vidékről a Nemzeti Színház előadásaira a 30-as évek táján. Ez a csukott batárkocszi hozta fel a mulató földbirtokosokat a Pannonia-szállodába és a többi divatos mulatóhelyekre. A Pannoniával szemben volt a „Fehér ló”, feljebb a „Debrecen”-fogadó. Ezek még napjainkban is meg vannak. Ki tudja azonban ma már, hogy a mai rendőrfőkapitányság helyén száz esztendővel ezelőtt épült az Európa-szálló, amely Széchenyi István grófnak, Clark Ádámnak, a Lánchíd zseniális építőjének és sok-sok előkelőségnek volt kedvenc tartózkodási helye. Kercsett hely volt Pesten a „Kék flaskó”-csárda, a mai Vármegyeház mellett a „Zenélő óra”-vendéglő, Budán a „Vén diófa”, a „Márványmenyasszony” és az „Arany kacsa”, a mai Kacsautcában.

1812-ben épült a „Magyar Királyság” és a „Fogadó-kávéház”. Ugyanakkor a „Hétválasztófőjedelem”, a „Fehér hajó” és a „Paradicsom”. Ezek hamarosan felülmúlták az eddigi egyetlen „Színház-kávéházat”. 1815-ben építették a „Vadászkürt-szállodát” és vendéglőt. Akkoriban nagy eseménye volt a pesti úrvilágnak a fogadó felépítése és megnyitása.

Később is a legelső között volt a Vadászkürt s csaknem valamennyi európai uralkodó azt választotta szálláshelyéül.

A polgárság a Városházához közel, a Rózsaterén lévő „Török császárba” járt. Jó híre volt a „Két pisztoly” című vendéglőnek, amelyet Mokány Berci és Bazsur Gazsi tanyájának tartottak. Később szinte történelmi nevezetességre emelkedett a „Foradalmi csarnok”, a Pálva-kávéház. Ez volt az 1848-as irrodalmi és politikai élet kiválóságainak a találkozóhelye. Itt szötte a pesti aranyifjúság nagy politikai terveit és álmait, itt írta Petőfi Sándor a magyar nemzetet tunyaságából felrázó március 15-i Talpra Magyart.

A 19. század elején számos új épület emelkedett a Duna két partján. 1805-ben József nádor Ferenc császárhoz, Pest rendezéséről szóló tervében azt javasolta, hogy a császár parancsolja meg a város egy részének lebontását. A leghíresebb épületek, nevezetesen a Szerviták temploma és kolostora, a „Paschgalház” és a „Három szerecsen” beleset volna ebbe a vonalba. Ez azt célozta volna, hogy ha a polgárság „zöld” mulatságot akar rendezni, akkor legyen erre a célra kellemes, árnyékos ligete.

A régi pestiek kiránduló helyei

A régi pestiek ritkán jártak zöldbe. A legkedvesebb kirándulóhelyük Buda volt, ahol beültek valamelyik tabáni kocsmába, elfogyasztották a magukkal vitt libapecsényét és kalácsot, utána pedig hősies elszántsággal indultak vissza Pestre, hogy esetleg harcot folytassanak a duhaj mézáróslégényekkel, vagy a Koszorú-utca vad kutyaival.

A legkedvesebb mulatsága volt a pesti polgárnak a híres gellérthegyi búcsú, amelyet Husvét-másodnapján tartottak meg. Erre a napra hetekig készült minden familia. Pirosra főtt sonka, kacsapecsénye, kalács, túrós- és lekvárosrétés került a nagyfedelű kosárba és a családnak valamelyik erős legénysarja vitte telecsobolyát. Afféle kis hordó volt ez. Egy-egy jobb módú polgárcsalád 25-30 iccés csobolyát is vitt a búcsúra. Valóságos tábor lepte el az 1810-es és 20-as években a régi Csillagvizsgáló környékét és volt olyan gellérthegyi búcsú, hogy 40.000 ember is tanyázott a kopár sziklatetőn. A fiatal emberek rendszeren felfogadtak egy-egy citerást, vagy harmonikást és a poros-köves utakon olyan tűzzel és olyan lelkesedéssel járták a csárdást s az akkor divatos polkát, hogy jobban sem lehet. Bűvészek piszkos, tarka szőnyegekön produkálták magu-

kat, a bohócok bukrecet nanytak, enekesek gitár mellett szórakoztatták a közönséget, hárfázó cseh leányok pedig minden lépten-nyomon tányérral jártak körbe és megsarcolták a művészetükben gyönyörködő közönséget.

A Városligetet ekkor még egyáltalán nem szerették a pestiek. Egészen a 40-es évekig csak a mágnásvilág járt oda. Mégkevésbé volt népszerű az Orczy-kert, ahol a forradalom előtt a legelegánsabb sétálóközönség adott találkát egymásnak. A munkások, a közmép előszeretettel ment el messzebb a várostól, egészen a Rákos mezejére, az ott elterülő pusztára.

Sváb trombitások Schrammel-zenéje mellett az óbudai csapszékek udvarán vert sátrak alatt is divatos volt a mulatás. Ezekben a csapszékben azonban csak italt lehetett kapni, enni-valót minden leány vitt magával és a batyújával.

**Ha már
Pesten van,**

saját érdekében keresse
fel az újonnan átalakított és megnagyobbított

Lipcsei

női divatházat

Apponyi-tér 4.

**Olcsó
megnyitási árak!**

ból falatozott a táncos is, aki azután az italt fizette.

A budai hegyek közé a jobb módú emberek jártak. Sajátságos kirándulóhelye volt a régi pestieknek az árnyékos, lombos Váci-úti temető. Ledöntött sírkő volt az asztal. Erre rakták a sonkát, a palackokat és körbejárt a bujdosó pohár. A kirándulók itt nagyon csendesek voltak. Semmi dal, semmi pajkos beszéd

Magyarország legrégebb templomberendező és zászlókészítő vállalata. Budapest, IV., Váci-utca 41. Telefon: 1-833-44. Alapítási év: 1863.

szépasszonyok koszorúja töltötte be a királyi palota termeit. *Bihari* húzta a szebbnél-szebb nótákat, régi magyar hallgatokat, majd meg a híres kuruc frisset: „*Gyere be rózsám, gyere be!*”, de a két szeme, mint akit igézet fogott el, odatapadt *Katharina Paulovna* orosz nagyhercegnő csodás szép alakjára és amint lágyan símogatta bűvös vonójával a húrokat, olyan lágyan csókolgatta tekintetével a tündérszép nagyhercegnőt. A szigorú erkölcsű *Mária Ludovika* a hangverseny végén dicsérettel halmozta el *Biharit*, de egyuttal megmosta a fejét:

— *Akinek van már hitestársa, annak nem illik más asszonyokra nézegetni, még akkor sem, ha azok fejedelmi személyek...*

Bihari még évek múlva is ábrándozott a szép orosz hercegasszony felől, és hozzá írta 1819-ben a „*Repülj fecském ablakára*” című gyönyörű magyar dalt.

Bóka Samu cigánybandája is nagy sikert aratott ebben az időszakban. *Bóka* Samu is igazi úricigány volt s főként az előkelő földbirtokosleányok névnapján hegedült. Egy napon gróf *Tholdalagi* Eszternek, a hatalmas födesúr leányának hegedült, aki annyira lángalobbantotta a szívét, hogy *Bóka* öngyilkossági kísérletet követett el szerelmi bánatában. Később lecsendesült é sakkor. szerezte az „*Eszter búcsúzó*” című magyar hallgatót és átadta a kis grófkisasszonynak, egy kegyet kérve magának.

— *No mi legyen az?* — kérdezte Eszter grófnő.

ÁGYNEMŰRE FEHERNEMŰRE ARANY EGYPT

— *Engedje meg contesse, hogy megcsókoljam a kezét.*

A kis grófnő mosolyogva nyújtotta oda hófehér kezét és *Bóka* Samu térdre ereszkedve, csókot nyomott a patyolat kacsókra.

A dúsgazdag erdélyi grófnőt még évek múlva is bosszantották lovagjai ezzel a kézcsókkal, amelynek híre futott egész Európában. Az egyik fiatal *Teleki* gróf, amikor háztűznézőbe ment Eszter grófnőhöz, nem mulasztotta el a tréfás, de bosszantásra szánt megjegyzést:

— *Eszterke, csókoltatja a kezét a Bóka Samu...*

Az 1810-es és 20-as évek között tehát nagy szerep jutott a cigánykirályoknak, akik szerelemre lobbantak valódi vérbeli hercegnők és grófnők iránt.

BR. GUDENUS LEÓ.

radandóbb nyomot hagynak. A sokszor emlegetett régi jó békevilágban az ezeresztendős dicső mult fényében sütkérező Nagy-Magyarország nemzeti hagyományait és kü-

napirendet, de a vidékről kedvezményes jeggyel felrándult rokonoknak legnagyobb tömege még akkor is inkább a hivatalos ünnepeket izzadta végig, legfeljebb kiáramlott valamelyik li-

Ezüst dísz tárgyak, evőeszközök, ékszerek

nagy választékban, legfinomabb kivitelben, gyári áron
A Szent István-hét tartama alatt 5% kedvezmény!

KÖVESI EZÜSTÁRUGYÁR

Budapest, IV., Reáltanoda-utca 16

Telefon: 18-42-77.

Óra- és ékszerüzlet IV., Városház-utca 8. szám. Telefon: 18-56-45.

lönleges napkeleti származását azzal eleve-nítette fel leginkább, hogy *káprázatos külsőségek között rendezte a Szent István-díjas löversenyt.*

A világháború utáni kor gyermeke előtt szinte meseszerűnek tűnik fel az a pompa és nagyvonalu uriság, ami ösztönösen szállt meg mindenkit, ha egyszer betette lábát a *lőversenyterre*. Bár a korlátok a valóságban is legalább három osztályra tagolták a *lőversenyt* izguló tízezreket, a lelke mélyén mégis ugyanaz a magyar érzés és rátarti öntudat lappangott a főúrbán és egyszerű munkásban éppen úgy, mint a nyugodtan vagyonosodó középosztálybeli hivatalnokban és kereskedőben vagy iparosban. Ott mindenki feljebb tartotta valamivel a fejét, ott

getbe, ahol éppen a nem fővárosiak részére tűzijátékos népiünnepélyeket rendeztek. Volt ott ökörsütéstől és nyáron pirított malactól kezdve a lepényevő versenyig és szurkos vagy fagyus póznán való mászásig minden vigadalom és szórakozás, *csak a mai értelemben vett sport nem találta meg meleg fészket*, pedig közben már átvánszorogtunk a világháborún, meg kellett érnünk ezer éves földünk elorozását, megfogyatkozott a *lőverseny* határszéli látogatóinak nagy száma, hosszú időre eltűntek egyes vidékek jellegzetes viseletei és belekicsinyedtünk a trianoni mába, amelynek szintistvánnapi *lőversenyén* már nem tudott igazi magyar fényt adni a harmadára nyirbált ország népe.

ESŐKABÁT

SALAMONOVITS MANÓ

esőköpenygyár V., SAS-UTCA 25

BALLON-
LODEN-
RAGLÁNOK
SPORTMELLÉNYEK

mindenki kiélvezte azt a tudatot, hogy magyar vagyok.

A Szent István-napi futtatás olyan elemi erővel nehezedett rá a rohamosan fejlődő fővárosra, hogy ezzel nem tudott lépést tartani semmiféle más sport sem. Közvetlenül a háború előtt kezdett kivirágogni a Mille-

Igy alakult ki az a kép, amely szinte állandósult az utolsó másfél évtizedben. Egy kis atlétikai verseny, de csak annyi, hogy ne legyen izzadás a nézésből. Még a vízipóló mérkőzések európa bajnoki küzdelmei mozgatták meg néha-néha a főváros népét, de ebben az esztendőben olimpiai bajnokaink Londonba rándultak az európa bajnoki ver-

HAZAI BÚTORIPAR

Kereskedelmi Vállalat
Budapest, VIII., Baross-utca 46
(Mária-utca sarkán)
Kezeli fizetési feltételek!

a MFTP
zsef-h.
pontos
zöni.
hatók:

Kivilág. személyenként
2.— pengő; a hajóra szemé-
lyenként 1.50 pengő; a sétahajóra,
mely a Vigadó-téri átomásrói 20 órakor indul,
a vacsorával egybekötött hajójegy szemé-
lyenként 7.— pengő; a Zsófia-sétahajóra
korlátolt számban kibocsátott hajójegy, va-
csora nélkül, személyenként 3.50 pengő.

DISZKIVILAGÍTÁS A FŐVÁROSBAN

Szent István-hetében az ünneplő magyar főváros esti szépsége bámulatos ragyogásban gyűl ki és tárul az ünneplő közönség elé a Királyi-palota, gellérthegy-i Citadella, Szent Gellért-szobor, Halászbástya, Koronázó Mátyás-templom, budai Szent Anna-templom, várbeli helyőrségi templom, Országház, Lánchíd és a jánoshegyi Kilátótorony kivilágításával.

VILAGÍTÓ-SZÖKÖKÚT

Felejthetetlen látványosságot nyújt a Szent István-hét tartama alatt a *városligeti színes Sio-szökőkút* (Fontaine Lumineuse), amelynek vízsugarait minden este 20.45—21.15 óra között (közben 10 perc szünettel) fogják kivilágítani. A szökőkút vízsugarai napközben mindennap délután 17.30—18.30 óráig fogják gyönyörködtetni a sétáló közönséget.

DEHMAL ZONGORA

Magyarország első aranykoszorús pianinó,
mestere - Magyarország legnagyobb harmónium
kereszteny szakvállalata

RÁKÓCZI-ÚT 19 Többévi hitel

— *Öreg törökök szokásai.* Bár sok minden változott Keleten, ma sem látni öreg törököt kávécsésze nélkül. A legelső, amivel a vendéget megkínálják Törökországban, a kávé. Ha valaki a harmadik csésze elfogyasztása előtt előjön látogatása tulajdonképpeni céljával, úgy udvariatlan, modortalan embernek tekintik. A török husz, huszonöt csésze kávé is elfogyaszt naponta. Élete végéig sok, nagyon sok kávé megiszik és emelett például hosszú életű és egészséges. A kávé életet ad az egész szervezetünkre, ezzel növeli az általános frissességet és munkabírást. Keleten járt emberek elsajátították azt a szokást, hogy kávéjukat melegben forró feketekávéval isznak és ezzel szereznek maguknak igazi felfrissülést. Jótékony hatása órák hosszát tart, mindennemű káros utóhatás nélkül. A piacra kerülő számtalan kávéfajtának értéke és jósága persze különböző. Nagy világcégek, mint amilyen a Meiml Gyula kávé-behozatali cég, ezekből választják ki a legjobbakat, íz, aroma és kiadósság szempontjából.